

ויקטור פראנקל ישראל

עבודת גמר דיפלומט בלוגותרפיה:

"מפגש דמיוני בין ויקטור פראנקל לקארל יונג"
דיאלוג פילוסופי-פסיכולוגי

10 יוני, 2026
חביאר סימונוביץ

מבוא

מאמר זה מציע דיאלוג דמיוני בין שניים מהוגי הנפש הבולטים של המאה העשרים: קארל גוסטב יונג (1875–1961), מייסד הפסיכולוגיה האנליטית, וויקטור אמיל פרנקל (1905–1997), מייסד הלוגותרפיה. למרות שיונג ופרנקל חיו באותה תקופה באירופה ושניהם פיתחו גישות פסיכולוגיות שהתנתקו מהפסיכואנליזה הפרוידיאנית, אין עדות היסטורית לפגישה ביניהם. (Längle, 2008; Shamdasani, 2003)

הדיאלוג הדמיוני המוצג כאן אינו מנסה לזייף היסטוריה, אלא לחשוף את הקשרים הרעיוניים המרתקים בין שתי הגישות — נקודות הדמיון וקווי המתח שביניהן. המאמר יבחן את הגישות לאורך ארבעה צירים מרכזיים: (א) הביקורת על הרדוקציוניזם הפרוידיאני; (ב) מקור המשמעות — פנים או חוץ; (ג) הדיאלקטיקה בין חירות לדטרמיניזם; ו-(ד) תפיסת הסבל כהזדמנות קיומית. המאמר יסיים בסינתזה של הגישות ובשאלות הפתוחות שנשארות לדיון. (da Silveira Moreira, 2022)

חלק א': רקע תיאורטי — שלושה בתי ספר ווינאיים

1. זיגמונד פרויד — נקודת המוצא המשותפת

שני ההוגים יצאו מנקודת מוצא משותפת: הפסיכואנליזה הפרוידיאנית. פרויד פיתח תיאוריה שבמרכזה הלא-מודע כמאגר לרצונות מודחקים, הדחף המיני (ליבידו) ככוח מניע מרכזי, ותפקיד חוויות הילדות בעיצוב האישיות. יונג היה יורשו המיועד של פרויד עד לפרידתם ב-1913 בעקבות מחלוקות תיאורטיות עמוקות. פרנקל, שנולד בווינה ב-1905, התכתב עם פרויד עוד בנעוריו, ופרסם את מאמרו הראשון בכתב העת הפסיכואנליטי ב-1924. שניהם, לאחר היכרות מעמיקה עם הפסיכואנליזה, בחרו לסלול דרך משלהם. (Jung, 1963; פרק 5; Frankl, 1988, חלק א')

2. קארל יונג — הפסיכולוגיה האנליטית

מרכיבי הגישה היונגיאנית שהתפתחו לאחר הפרידה מפרויד כוללים: הלא-מודע הקולקטיבי — שכבה נפשית עמוקה המשותפת לכל בני האדם, המכילה ארכיטיפים (דפוסים אוניברסליים כמו "האם הגדולה", "הצל", "האנימה/אנימוס" ו"העצמי"); (Jung, 1964, חלק א') וכן תהליך האינדיבידואציה — מסע לכל החיים שבו האדם הופך ליחיד שלם ואוטנטי. (Jung, 1953–1979, כרך 9) המטרה הטיפולית ביונג היא שלמות — Wholeness — ולא מושלמות. כדבריו: "אנחנו לא פתרון של בעיה, אלא אתגר בלתי נגמר." (Jung, 1933, פרק 2)

3. ויקטור פרנקל — הלוגותרפיה

פרנקל כינה את גישתו "הבית הספר הווינאי השלישי לפסיכותרפיה" (אחרי פרויד ואדלר). (Frankl, 1986, מבוא) הלוגותרפיה בנויה על שלושה עקרונות יסודיים: (א) חופש הרצון — היכולת האנושית לבחור עמדה גם בתנאים קיצוניים; (ב) הרצון למשמעות — הדחף הבסיסי של האדם, שאינו רדוקציה לדחפים אחרים; (ג) משמעות החיים — לחיים יש תמיד משמעות, אפילו בסבל. (Frankl, 1988, חלק ב') ניסיונו של פרנקל במחנות הריכוז, שם איבד את אשתו ורוב משפחתו, הפך לאבן יסוד של תיאוריה זו. (Frankl, 1959, חלק א')

חלק ב': הדיאלוג הדמיוני

הדיאלוג הבא מתרחש בשנת 1937, בבית קפה בווינה. יונג, פסיכולוג מבוסס ומוערך בן 62, מגיע לעיר לסדרת הרצאות. פרנקל, פסיכיאטר צעיר בן 32 שכבר מפתח את הלוגותרפיה, מבקש לפגוש אותו. הדיאלוג מבוסס על כתביהם של שני ההוגים, על הביקורת שהשמיע פרנקל על יונג בכתביו, ועל ניתוח מושגי של שתי הגישות. (da Silveira Moreira, 2022)

נושא א': מעבר לפרויד — הממד הרוחני

[בית קפה "לנדטמן", ווינה. השניים יושבים מול ספלי קפה]

יונג: ד"ר פרנקל, קראתי את מאמריך על הרצון למשמעות. נדמה לי שאתה, כמוני, לא יכול להסתפק בהפחתה של הנפש האנושית לדחפים ביולוגיים בלבד.

פרנקל: אכן, פרופסור יונג. פרויד רואה באדם מונע על ידי רצון להנאה, אדלר על ידי רצון לכוח. אני סבור שבבסיסו של האדם עומד הרצון למשמעות — זהו ממד רוחני, לא רק פסיכולוגי. (Frankl, 1988, חלק א')

יונג: כן! האדם הוא homo religiosus במהותו — לא בהכרח במובן הדתי המוסדי, אלא במובן העמוק של חיפוש אחר הקדוש, אחר המשמעות שמעבר לעצמי הקטן. זו הסיבה שהתרחקתי מפרויד. (Jung, 1933, פרק 1)

פרנקל: אני מסכים. אבל תגיד לי — האם המשמעות הזאת מגיעה מהלא-מודע הקולקטיבי, מתוך הנפש, או שהאדם מוצא אותה מחוץ לעצמו?

יונג: [מחייך] שאלה חשובה. יש בנו קריאה קדומה, ארכיטיפית, לחיפוש המשמעות. אבל כל אחד חייב לגלות אותה בדרכו הייחודית. (Jung, 1964, חלק א')

פרנקל: זו בדיוק נקודת ההבדל המרכזית ביננו. אצלי, המשמעות תמיד מחוץ לעצמי — self-transcendence. האדם לא "מוצא" את עצמו בפנים, אלא "נותן" את עצמו החוצה. (Frankl, 1959, חלק ב')

נושא ב': הסבל כהזדמנות קיומית

פרנקל: שנינו רואים בסבל לא רק כמשהו שצריך להסיר, אלא כהזדמנות.

יונג: בהחלט. אני קורא לזה ה-Nekyia — הירידה אל העולם התחתון. רק דרך המפגש עם הסבל, עם הצל, אנו יכולים להפוך לשלמים. ה-nigredo, החושך המוחלט, הוא שלב הכרחי. (Jung, 1953–1979, כרך 12)

פרנקל: אני מתבטא אחרת — אבל הכוונה דומה. סבל שאין לו משמעות הוא בלתי נסבל. ניטשה צדק: "מי שיש לו למה לחיות, יכול לשאת כמעט כל איך". במחנות ראיתי שני סוגי אנשים: אלה שאיבדו את המשמעות והתמוטטו, ואלה שמצאו משמעות אפילו שם. (Frankl, 1959, חלק א')

יונג: [שותק לרגע, מושפע] זה מעבר לכל תיאוריה. ומה הייתה אותה משמעות?

פרנקל: שונה לכל אדם. מי שחיכה לאדם שאוהב, מי שרצה לסיים ספר, מי שהרגיש אחריות לשאת עדות. (Frankl, 1959, חלק ב')

יונג: כן. אצלי: האינטגרציה של הצל — המפגש עם החלקים הכואבים — היא התנאי לשלמות. "אני מעדיף להיות שלם מאשר להיות טוב". (Jung, 1963, פרק 7)

פרנקל: הסכמה עמוקה. הסבל אינו האויב — הסבל חסר המשמעות הוא האויב. (Frankl, 1986, חלק ג')

נושא ג': חירות, דטרמיניזם, ואחריות

פרנקל: יש משהו שמטריד אותי בגישה שלך. אתה מדבר על כוחות ארכיטיפיים שפועלים בנו. איפה זה משאיר את החירות האנושית?

יונג: אני לא דטרמיניסט כמו פרויד. המודעות לכוחות הלא-מודעים משחררת אותנו מהם. "כאשר מצב פנימי אינו מובא למודעות, הוא קורה בחוץ, כגורל." (Jung, Aion, CW 9ii, עמ' 70–71)

פרנקל: יפה! אבל אצלי החירות היא הנתון הבסיסי, לא תוצאת תהליך. האדם תמיד חופשי לבחור את עמדתו, גם אם לא חופשי לבחור את הנסיבות — בין הגירוי לתגובה קיים תמיד ממד של רצון חופשי. (Frankl, 1988, חלק ב')

יונג: ראית אנשים במחנות שבאמת היו חופשיים?

פרנקל: [בכובד ראש] כן. אנשים שחלקו את המנה האחרונה, שניחמו אחרים, ששמרו על האנושיות שלהם. "הכל יכול להילקח מאדם מלבד דבר אחד: החירות לבחור את עמדתו בכל מערך נתון של נסיבות." (Frankl, 1959, חלק א')

יונג: [שותק] זה מעבר לכל תיאוריה.

פרנקל: אבל שנינו מסכימים: האדם אינו רק תוצר של עברו. יש ממד של בחירה.

יונג: נכון. אני אומר: חירות דרך הכרה. אתה אומר: חירות כנתון יסוד. אבל שנינו אומרים: חירות. (Jung, 1953–1979, כרך 11)

נושא ד': מקור המשמעות — פנים או חוץ?

יונג: אמרת שהמשמעות תמיד מחוץ לעצמי. אבל האם זה לא שולל את העומק הפנימי? "מי מסתכל החוצה, חולם. מי מסתכל פנימה, מתעורר." (Jung, 1963, פרק 4)

פרנקל: הציטוט יפה, אבל מסוכן. אדם שרק מסתכל פנימה עלול להיות נרקיסיסטי. האמת שהאדם מתממש דווקא כשהוא שוכח את עצמו, כשהוא נתון למשהו מחוצה לו — self-transcendence. (Frankl, 1959, חלק ב')

יונג: אבל כיצד תיתן את עצמך למשהו אם אינך יודע מי אתה? המסע פנימה אינו נרקיסיזם — זו הכרה עצמית. רק לאחריה אפשר להתחבר לעולם באמת. (Jung, 1963, פרק 4)

פרנקל: ואני אומר שמכירים את עצמנו דרך העולם! לא לפני, אלא תוך כדי. מגלים מי אנחנו דרך מה שנותנים ומה שיוצרים. (Frankl, 1997, חלק א')

יונג: [מחייך] זה כמו ויכוח על התרנגולת והביצה.

פרנקל: [מחייך] אולי. אבל שנינו אומרים "צא!" — אצלך: פנימה אל ה-Self; אצלי: החוצה אל המשמעות. שנינו אומרים: אל תישאר ב-ego הקטן שלך.

יונג: [מתרגש] נכון. ואולי מדובר בשתי תנועות משלימות — פנימה והחוצה — כשתי פעימות של אותו לב. (Jung, 1933, פרק 5)

נושא ה': ייחודיות ואוניברסליות — פרדוקס לא פתור

פרנקל: אתה מדבר על ארכיטיפים משותפים לכולם. אבל האם זה לא שולל את ייחודיותו של כל אדם? המשמעות שלו, במצב הזה, ברגע הזה — בלתי ניתנת לחזרה. (Frankl, 1988, חלק ב')

יונג: להיפך! הארכיטיפים הם התבנית, אבל כל אדם ממלא אותם בתוכן שלו. ארכיטיפ האם הוא אוניברסלי, אבל כל אחד חווה אותו דרך האם שלו, תרבותו, זיכרונותיו. (Jung, 1964, חלק ב')

פרנקל: אתה מתחיל מהכלל ומגיע לפרט. אני מתחיל מהפרט — גישה טלאולוגית לעומת גישה ארכיאולוגית. (Frankl, 1997, חלק ב')

יונג: [מהנהן] אולי מדברים על שתי רמות: תבנית משותפת — הארכיטיפ; ביטוי תמיד אישי. אני חושש שהדגש שלך על הייחודי עלול לנתק מהחוכמה הקולקטיבית. (Jung, 1964, חלק ב')

פרנקל: ואני חושש שהדגש שלך על המשותף יגרום לאנשים לחפש תשובות בחוכמת הדורות, במקום בחיים שלהם עכשיו.

יונג: [מחייך] אז אולי כל אחד מאיתנו מזהיר מסכנה שונה?

פרנקל: [מחייך] ואולי האמת בשניהם — האדם גם משותף וגם ייחודי. (Frankl, 1988, חלק ג')

נושא ו': הביקורת על התרבות המודרנית

יונג: הרציונליזם המודרני מדאיג אותי. הכל צריך להיות מדעי ומדיד. אבל האדם צריך גם מיתוס, סיפור, סמל. התרבות התנתקה מהשורשים הרוחניים — ומכאן ניכור ונירודה המונית. (Jung, 1933, פרק 6)

פרנקל: אני מסכים. אני רואה זאת במטופלים: יש להם הכל חומרית, אבל ריקים. אין להם "למה" לחיות — ריקנות קיומית. החברה נותנת צריכה ובידור, לא משמעות. (Frankl, 1986, חלק ב')

יונג: וככל שמתקדמים טכנולוגית, כך נסוגים רוחנית. הגישה שלי קוראת לחזרה לסמלים, מיתוסים, חלומות — לשפה הקדומה של הנפש. (Jung, 1933, פרק 7)

פרנקל: ואני קורא לעזור לאדם למצוא את המשמעות שלו — לא משמעות כללית, אלא שלו, במצבו, עכשיו. (Frankl, 1986, חלק ב')

יונג: ואולי שני המסלולים מובילים למקום דומה? אני: התחבר לעומק שבך. אתה: התחבר למשמעות שמחוצה לך. אבל שנינו אומרים: צא מהשטחיות.

פרנקל: [מחייך] כן — שנינו נלחמים באותו אויב: השטחיות, הריקות, חיי ה-ego הקטן.

חלק ג': סינתזה — קרקע משותפת ומתח פורה

נקודות הסכמה

למרות המחלוקות התיאורטיות העמוקות, ניתן לזהות שבע נקודות הסכמה מרכזיות בין יונג לפרנקל: (da Silveira Moreira, 2022)

- 1. דחיית הרדוקציוניזם הפרוידיאני:** שניהם טוענים שהאדם הוא יותר מדחפים ביולוגיים. (Frankl, 1988, חלק א'; Jung, 1933, פרק 1)
- 2. הממד הטרנספרסונלי:** שניהם מאמינים שהאדם מופנה מעבר ל-ego הקטן — יונג: אל ה-Self פנימה; פרנקל: אל המשמעות שבחוץ. (Frankl, 1959, חלק ב'; Jung, 1953–1979, כרך 9)
- 3. הסבל כהזדמנות:** שניהם רואים בסבל הזדמנות לצמיחה — יונג: לשלמות (Wholeness); פרנקל: למשמעות. (Frankl, 1986, חלק ג'; Jung, 1963, פרק 7)
- 4. החשיבות של הממד הרוחני:** שניהם רואים בחיפוש הרוחני ממד עמוק ואמיתי, ולא אשליה כפי שטען פרויד. (Frankl, 1975, חלק א'; Jung, 1933, פרק 2)
- 5. ביקורת על התרבות המודרנית:** שניהם מבקרים את הרציונליזם, החומרנות, והשטחיות. (Frankl, 1986, חלק ב'; Jung, 1933, פרק 6)
- 6. החירות והאחריות:** שניהם מאמינים שהאדם אינו קרבן של גורלו ויש לו ממד של בחירה ואחריות. (Frankl, 1988, חלק ב'; Jung, 1963, פרק 6)
- 7. האדם כיצור מורכב:** שניהם מתנגדים לצמצום האדם לנוסחה פשוטה.

נקודות מחלוקת

מקור המשמעות: יונג — המסע פנימה אל ה-Self; פרנקל — ה-self-transcendence, ההתמסרות לדבר שמחוץ לאני. (Frankl, 1959, חלק ב'; Jung, 1963, פרק 4)

אוניברסליות מול ייחודיות: יונג — ארכיטיפים משותפים; פרנקל — כל אדם ומשמעותו ייחודיים. (Frankl, 1988, חלק ב'; Jung, 1964, חלק ב')

עבר מול עתיד: יונג — העבר כמפתח; פרנקל — העתיד (התכלית, המשמעות) כמפתח. (Frankl, 1997, חלק ב'; Jung, 1963, פרק 5)

תהליך מול מיידיות: יונג — האינדיבידואציה כתהליך ארוך שנים; פרנקל — המשמעות זמינה כאן ועכשיו. (Frankl, 1988, חלק ג'; Jung, 1953–1979, כרך 9)

סיום הדיאלוג

[השניים שותקים לרגע, מביטים החוצה אל רחובות ווינה]

יונג: אתה יודע, פרנקל, בסך הכל יש לנו יותר במשותף ממה שנדמה.
פרנקל: כן. למרות כל המחלוקות.

יונג: אנחנו שניהם נלחמים באותו אויב — הרדוקציוניזם, השטחיות, חוסר המשמעות.
פרנקל: שנינו מאמינים שהאדם הוא יותר מביולוגיה. שנינו רואים בסבל הזדמנות. שנינו מכירים בממד הרוחני.

יונג: שנינו מאמינים בחירות ובאחריות. [מושיט יד] אז אולי אנחנו לא יריבים — שותפים? כל אחד מזווית שונה?

פרנקל: [לוחץ יד] שותפים במלחמה נגד הרדוקציוניזם. שותפים בחיפוש אחר העומק.
יונג: פרנקל, אנחנו שני נתיבים מקבילים בהר — לפעמים קרובים, לפעמים רחוקים, אבל שואפים לאותה פסגה.

פרנקל: ומה הפסגה?

יונג: האדם — בכל עומקו, מורכבותו, ופוטנציאל האנושיות שלו.

פרנקל: [מהנהן] לזה אני יכול להסכים.

סיכום

הדיאלוג הדמיוני בין פרנקל ליונג מגלה כי מאחורי מחלוקות תיאורטיות משמעותיות, שתי הגישות חולקות שאיפה משותפת: להבין את האדם בכל עומקו, מעבר לצמצום הביולוגיסטי. שניהם דחו את הדטרמיניזם הפרוידיאני, הכירו בממד הרוחני כחיוני לחיי אדם, וראו בסבל — כאשר הוא נישא כהלכה — כוח שיכול להוביל לצמיחה ולשלמות. (da Silveira Moreira, 2022)

עם זאת, המחלוקת המרכזית נשארת פתוחה: האם המשמעות נמצאת בפנים — ב-Self, בלא-מודע הקולקטיבי (Jung, 1953–1979, כרך 9) — או בחוץ, בעולם, במשימה, באחר? (Frankl, 1959, חלק ב')

זהו הפרדוקס שנשאר פתוח — ואולי שתי התשובות נכונות בו-זמנית. הרלוונטיות של דיאלוג דמיוני זה אינה רק אקדמית. בעולם שבו ריקנות קיומית, אובדן משמעות ומשבר זהות הם תופעות נפוצות, שתי הגישות מציעות מפתחות שונים לאותה דלת. יונג מציע: הקשב לנפש שלך, לסמלים, לחלומות, לעומק הקולקטיבי שבתוכך. (Jung, 1964, חלק א') פרנקל מציע: מצא את המשמעות שלך, עכשיו, במצב שבו אתה נמצא, ותישא אחריות לחייך. (Frankl, 1986, מבוא) ואולי שני המסלולים אינם מתחרים אלא משלימים.

רשימה ביבליוגרפית

מקורות ראשוניים — ויקטור פרנקל:

גוטמן, ד. (1999). (לוגותרפיה למטפל: עבודה סוציאלית משמעותית. הוצאת דיונון, אוניברסיטת תל אביב.

פראנקל, ו. (1970). (האדם מחפש משמעות: ממחנות המוות אל האקזיסטנציאליזם. הוצאת דביר.

פראנקל, ו. (1982). (הזעקה הלא נשמעת למשמעות, הוצאת דביר.

פראנקל, ו. (1985). (השאיפה למשמעות, הוצאת דביר.

פראנקל, ו. (2010). (הרופא והנפש, הוצאת דביר.

פראנקל, ו. (2021). (כן לחיים למרות הכל, הוצאת דביר.

מקורות ראשוניים — קארל יונג:

Jung, C. G. (1953–1979). *Collected Works* (Vols. 1–20). Princeton University Press

יונג, ק. (1976). *האדם המודרני בחיפוש נפשו*. הוצאת דביר.

יונג, ק. (1988). *האדם וסמליו*. הוצאת דביר.

יונג, ק. (1994). *זיכרונות, חלומות, הרהורים*. הוצאת עם עובד.

מקורות משניים ומחקר

da Silveira Moreira, J. (2022). Sentido, significado e símbolo: diálogos entre Viktor Frankl e Carl Jung. *Revista Quero Saber*

Längle, A. (2008). Viktor Frankl: A Portrait. *The Journal of Humanistic Psychology*, 48(3), 310–333

Shamdasani, S. (2003). *Jung and the Making of Modern Psychology: The Dream of a Science*. Cambridge University Press

Stevens, A. (1994). *Jung: A Very Short Introduction*. Oxford University Press